

množován cyklostylem na dvou stranách normalizovaného kancelářského papíru. Další čísla vyšla 9. února, 16. února a 23. února. „Hlas ľudu“ byl rozšiřován mezi partyzány na Pohroní a v části Liptova. Uveřejňoval propagandistické a programové články (23. 2. „Rolník a komunistická strana“, 16. 2. „O ‚samostatnosti‘ Slovenského štátu“), komentáře vojenských a politických událostí (leden „Posledný nápor“, „Parády sa skončily“, 16. 2. „Krymská konferencia“), zprávy a bojové výzvy.

Mimo „Pravdu“ a „Hlas ľudu“ vycházely na partyzánském území i další časopisy. Ve štábu majora Morozova pod Jelenskou skalou byl vydáván cyklostylovaný časopis „Mor ho“. Vycházel denně v nákladu 300—350 výtisků. Prvé číslo vyšlo 17. 1., poslední, 48. číslo, vyšlo s datem 15. 3. 1945. Byl rozšiřován v oblasti Potkanová-Baláže, Kaliště-Donovaly-Jeleneč-Lipt. Lužná. Ve dnech 16., 17. a 18. března 1945 vydala tato skupina tři čísla časopisu „Zvesti“, které navazovaly na „Mor ho“.

Na povstaleckém území vycházelo několik časopisů pod názvem „Partizán“. Byl to především týdeník „Partizán“, cyklostylovaný spolu s „Hlasem ľudu“ v partyzánském bunkru u obce Baláže. Papír dodávali dělníci z harmanecké papírny, tiskařskou černí dělníci ze Slovenské Ľupče. Jako vydavatel je uváděna „Prvá“ partyzánská skupina. První číslo vyšlo s datem 2. 12. 1944, poslední s datem 11. 3. 1945. Jeho kolportáž obstarával Přípravný výbor KSS, byl odeslán i do Bratislavy, dokonce i na Ústřednu státní bezpečnosti.

24. prosince 1944 vydali partyzáni ve Valčianských horách cyklostylovaný dvoustránkový časopis „Partizán“ s výzvami k sabotážím a k podpoře partyzánského boje. Další čísla nejsou známa.

Také v okrese Turč. Sv. Martin vydala začátkem roku 1945 partyzánská skupina časopis pod názvem „Partizán“, zachovalo se jen 5. číslo.

Ve štábu Veličkovy partyzánské brigády na Podbansku a pak v Pribylině vycházel čenně rovněž dvoustránkový časopis „Partizán“. Byl rozšiřován v obcích Horního Liptova. Vycházel od 27. 1. do 4. 2. 1945. Přinášel zprávy z fronty a bojové výzvy.

Od 18. ledna do 23. února 1945 vycházel denně jednostránkový časopis „Zvesti“ s přehledy světového tisku a se zprávami různých vysílaček. Jako místo vydání je uvedena Červená jama u Hronce. Vycházel též maďarsky jako „Hirado“ a později jako „Hirek“. (Podle článku M. Hyska „Pravda a Hlas ľudu v období partizánskej vojny na Slovensku“, Novinářský sborník, 1960, str. 182—194, a článku M. Kropiláka „Národoslobodzovací boj na Slovensku roku 1945“, Historický časopis III., 1955, str. 312.)

[109]

1945. 29. leden. Londýn. — Depeše presidenta Beneše čs. velvyslanci Zd. Fierlingerovi do Moskvy o přípravách k odstoupení československé vlády v Londýně. Beneš žádá, aby Slovenská národní rada sdělila své stanovisko na tvoření nové vlády a předložila návrhy svých kandidátů.

Tajné.

Prosím predej telegraficky dr. Šrobárovi a poslanci Šmidkemu ode mne tato sdělení:

„1. Oznámil jsem už do Moskvy a oznamuji také Vám, že jsme učinili po dohodě s našimi moskevskými rozhodnutí o odjezdu presidenta republiky a vlády na osvobozené území. Přál bych si, aby odjezd byl proveden co nejdříve.

2. Vláda zahraniční před svým odjezdem podá demisi a bude sice pověřena vedením vládních věcí až do utvoření vlády domácí, ale náš cíl je, aby hned druhý, třetí den po příjezdu do Košic byla jmenována první vláda domácí, a aby se vláda zahraniční na osvobozeném území vůbec nemusela ujímat jakýchkoli úřadů.

3. Proto přistupuji už nyní k jednání o ustavení vlády nové a chtěl bych ještě v Londýně, pokud možno, všechno připravit, aby doma dlouhého jednání nebylo a zejména nenastaly žádné komplikace. Začal jsem dne 22. ledna jednání se stranou komunistickou, kterou zde v jednání zastupuje kolega Nosek. Vyložil mi, jak se na tvoření vlády dívají komunisté a jaké budou jejich požadavky. Druhý den jsem jednal s dr. Šrámkem jako předsedou strany lidové. V nejbližších dnech budu jednat se skupinou československých národních socialistů, pak sociálních demokratů a zemědělců. Vláda bude složena ze stran Národní fronty, t. j. z komunistů, sociálních demokratů, československých socialistů, lidovců a českých zemědělců a z delegátů Slovenské národní rady, kteří budou ve vládě zastupovat Slovensko.

4. Prosím tudíž, aby mi SNR sdělila své stanovisko a předložila mi své kandidáty s přá-

ními, jež pokládá za nutné mi sdělit. Věci ty předložím přirozeně také ostatním partnerům, aby se k přáním těm mohli vyslovit, jako na druhé straně budu informovat SNR o stanoviscích partnerů ostatních a žádat stanovisko její k nim. Slováci budou ve vládě zastoupeni proporcionálním počtem ministrů podle počtu obyvatel.

5. Vzhledem k tomu, že bych chtěl jednání skončit co nejrychleji, žádám odpověď co nejdříve. Prosím, potvrďte v každém případě, že jste vzkaz tento obdrželi. Beneš.“

Masaryk.

AMZV Praha. Depeše odeslané, 1945, čís. 418(Mos. 83). Záznam depeše. — Též Zd. Fierlinger, Ve službách CSR II, Praha 1948, str. 568—569.

[110]

1945, 31. leden. Londýn. — Depeše V. Noska Kl. Gottwaldovi do Moskvy, zaslaná prostřednictvím československého ministerstva zahraničních věcí. Nosek informuje o jednáních presidenta Beneše s představiteli různých politických stran a skupin v Londýně o budoucím složení nové vlády a jejím programu.

Tajné.

Předej tento Noskův vzkaz Gottwaldovi:

“a) President zahájil předběžné politické rozmluvy se zástupci politických skupin v Londýně, jež se týkají: 1. nové vlády, 2. jejího programu, 3. likvidace zahraničního státního zřízení. V jednání má být pokračováno v Moskvě s Vámi a se Slovenskou národní radou. Předběžně bylo s námi projednáno, že: před odjezdem presidenta z Londýna má vláda podat demisi a má být pověřena řízením prací v zahraničí až do ustavení nové vlády. Tímto také má zásadně skončiti — až na malé výjimky — funkce celého státního zřízení v zahraničí. Od prvního okamžiku na osvobozeném území má být vláda nová.¹

b) Nová vláda má být vládou Národní fronty a rozhodujícím jádrem má býti blok dělnických stran plus katolíci a zástupci zemědělců; nepočítá se však se starou agrární stranou.

c) Rozmluva byla vedena i o budoucím programu nové vlády a naším podkladem byl Váš dopis z 21. 12. 1943.² Zejména bylo mluveno o tom, že:

1. nová vláda a veřejná správa vyjde z národních výborů podle Vám známého dekretu o NV,
2. jedním ze základních úkolů bude docílení jasné dohody se Slováky,
3. bude nutno provéstí pronikavé zásahy do hospodářství a novou pozemkovou reformu,
4. republika bude muset být vyčištěna od nacistů, fašistů, zrádců a kolaborantů,
5. nová čs. armáda bude budována na nových základech.
6. bude zabezpečena všechna pomoc obětem války a persekuce,
7. snahou bude, aby odbory, družstva, tělovýchovné hnutí a pod. byly naprosto jednotné.

V zahraniční politice zůstává základem smlouva čs.-sovětská a její plnění nejen co do litery, nýbrž hlavně co do ducha a to na všech úsecích.

¹ Ve zprávě napsané o tom Kl. Gottwaldovi Zd. Tomanem, který přicestoval z Londýna do Moskvy, se o tom 6. 2. 1945 píše: „Před mým odcestováním z Londýna sdělil mi soudruh Nosek, že 8. ledna navštíví Beneše, kterému předloží tyto požadavky:

1. President republiky má přeložit své působíště na osvobozené území ČSR a to bez prodlení. Má odcestovat přes Moskvu, kde by s našimi soudruhy projednal otázku vytvoření nové vlády.

2. Vláda v Londýně po rozhovorech s našimi soudruhy v Moskvě má odstoupit a nová vláda má být vytvořena na osvobozeném území. Listinu o demisi londýnské vlády má Beneš mít u sebe a po výsledcích rozhořvorů v Moskvě telegraficky sdělit Šrámkovi, že demisi vlády přijal.

3. Dr. Beneš má prohlásit, že hodlá respektovat vůli karpato-ukrajinského lidu a že tudíž souhlasí s tím, aby Karpaty-Ukrajina se připojila k SSSR.

4. Československá vláda má ihned uznat prozatímní vládu polskou de jure.